

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

**Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
Αριστοτέλους Ἠθικά Νικομάχεια**

B6, 4-8 και B6, 10-13

«Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὃ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δε οὐ τό τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρω οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἢ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἢ ἀρετῆς, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου.»

A1.α. Να χαρακτηρίσετε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις ως «σωστή» ή λανθασμένη:

α. Το παράδειγμα με την τροφή αναφέρεται στο μέσον *τό τοῦ πράγματος* .

β. Τα άκρα στην ανθρώπινη συμπεριφορά θεωρούνται το σωστό και ταυτόχρονα κατακρίνονται.

γ. Κάθε ειδικός δεν επιδιώκει το αντικειμενικό μέσο.

(μονάδες 6)

A1.β. Σε ποιές λέξεις ή φράσεις του αρχαίου κειμένου αναφέρονται οι παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις;

“ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς”

“ ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον”

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B.1. Ποιά είναι τα δυο είδη της μεσότητας σύμφωνα με τον Αριστοτέλη; Για ποιό λόγο ο φιλόσοφος αναφέρεται σε αυτήν (μεσότητα);

Μονάδες 10

B.2. Σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του κειμένου αναφοράς, ποιοί είναι οι κανόνες που ορίζουν την ορθή συμπεριφορά ενός ανθρώπου μέσα στην κοινωνία και που αποτελούν την ένδειξη ότι αυτός βαδίζει στον δρόμο της αρετής σύμφωνα με τον Αριστοτέλη; Συμφωνεί με αυτούς τους κανόνες ο Πλούταρχος στο παράλληλο κείμενο που ακολουθεί;

“Το ήθος, τώρα, δημιουργεί την ορμή του πάθους, χρειάζεται, όμως, τον λόγο για να την κρατήσει στα όρια του μέτρου και να την εμποδίσει να υπερβεί ή να υπολειφθεί της κατάλληλης στιγμής. Πραγματικά, το παθητικό και άλογο κινείται άλλοτε με μεγάλη σφοδρότητα και ταχύτητα και άλλοτε πιο μαλακά και αργά απ’ ό,τι απαιτεί η περίσταση. Για τούτο καθετί που κάνουμε κάθε φορά μπορεί να πετύχει κατά ένα μόνο τρόπο, αλλά μπορεί ν’ αποτύχει κατά πολλούς· για να πετύχουμε, άλλωστε, τον στόχο δεν υπάρχει παρά μόνο ένας και απλός τρόπος, ενώ είναι δυνατό ν’ αστοχήσουμε με πολλούς τρόπους, ανάλογα με το αν υπερβαίνουμε το μέτριο ή υστερούμε ως προς αυτό. Τούτο λοιπόν είναι το κατά φύση έργο του πρακτικού λόγου, να καταλύει και τις υπερβολές και τις ελλείψεις των παθών. Στις περιπτώσεις, δηλαδή, όπου από ασθένεια και αδυναμία ή από φόβο και δισταγμό η ορμή ενδίδει πολύ γρήγορα και απαρνιέται πρόωρα το καλό, εκεί εμφανίζεται ο πρακτικός λόγος για να υποκινήσει και να συδαιλίσει την ορμή· όπου, πάλι, η ορμή προχωρεί πέρα από τα κανονικά όρια, ρέοντας υπερβολική και άτακτη, εκεί ο πρακτικός λόγος αφαιρεί τη βιαιότητά της και την ελέγχει. Έτσι, περιορίζοντας την κίνηση των παθών, η λογική εμφυτεύει στο άλογο τις ηθικές αρετές, οι οποίες είναι το μεσαίο σημείο ανάμεσα έλλειψης και υπερβολής”.

*Πλούταρχος, Περί ήθικης αρετής, 444 b. (Μετάφραση: Φιλολογική ομάδα, εκδ. Κάκτος)
{κείμενο αντλημένο από το ΚΕΕ}*

Μονάδες 10

B.3.α. Με ποιές λέξεις του αρχαίου κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω λέξεις της νέας Ελληνικής: ταυτότητα, παροχή, αναβλητικός, ηδονή, αλοιφή, άριστος. (μονάδες 6)

β. γυμνασίων, στοχαστική: για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις, να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της, θα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

B.4. Να γράψετε δίπλα στον αριθμό της στήλης A το γράμμα από τη στήλη B που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση:

Στήλη A

Στήλη B

<p>1. Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε</p>	<p>α. Το 367 π.Χ. β. Το 384 π.Χ. γ. Το 335 π.Χ.</p>
<p>2. Σημαντική επίδραση στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του Αριστοτέλη είχε</p>	<p>α. Ο Πλάτωνας β. Ο Ξενοκράτης γ. Ο Εύδοξος</p>
<p>3. Τα <i>Ηθικά Νικομάχεια</i> ο Αριστοτέλης τα συνέθεσε κατά την</p>	<p>α. παραμονή του στην Ακαδημία β. παραμονή του στην Μακεδονία γ. διδασκαλία του στο <i>Λύκειο</i></p>
<p>4. Η <i>ευδαιμονία</i> για τον Αριστοτέλη είναι</p>	<p>α. κατάσταση της ψυχής σύμφωνα με τους κανόνες της τέλει αρετής β. ενέργεια της ψυχής σύμφωνα με τους κανόνες της τέλει αρετής γ. ενέργεια και κατάσταση της ψυχής σύμφωνα με τους κανόνες της τέλει αρετής</p>
<p>5. Ο Αριστοτέλης χώρισε τελικά την ψυχή του ανθρώπου</p>	<p>α. σε ένα <i>άλογον</i> μέρος, σε ένα <i>λόγον</i> έχον μέρος και σε ένα μέρος που μετέχει και του <i>αλόγου</i> και του <i>λόγον</i> έχοντος μέρους β. σε ένα καθαρά <i>άλογον</i> και ένα καθαρά <i>λόγον</i> έχον μέρος γ. στο <i>επιθυμητικόν</i> μέρος, το <i>θυμοειδές</i> και το <i>λογιστικόν</i>.</p>

Μονάδες 10

Γ. ΑΙΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, *Περὶ τοῦ στεφάνου*, 188-195

Ο Δημοσθένης, που με τον λόγο αυτό προσπαθεί να αποδείξει ότι αξίζει τον τιμητικό στέφανο για τις υπηρεσίες του προς την πόλη, υπενθύμισε στους συμπολίτες του τις προσπάθειες που κατέβαλε από το βήμα της Εκκλησίας του δήμου να ενθαρρύνει τους συμπολίτες του και να τους καθησυχάσει για το ενδεχόμενο σύμπραξης των Θηβαίων με τον Φίλιππο, προτείνοντας παράλληλα με ψήφισμα συμμαχία μαζί τους και με τους υπόλοιπους Έλληνες για την αντιμετώπιση του μακεδονικού κινδύνου.

Αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγένετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη, τὰ πρὸ τούτων εἰς ἔχθραν καὶ μῖσος καὶ ἀπιστίαν τῶν πόλεων ὑπηγμένων ὑπὸ τούτων. τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότε τῇ πόλει περιστάντα κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν ὥσπερ νέφος. ἦν μὲν τοίνυν τοῦ δικαίου πολίτου τότε δεῖξαι πᾶσιν, εἴ τι τούτων εἶχεν ἄμεινον, μὴ νῦν ἐπιτιμᾶν. ὁ γὰρ σύμβουλος καὶ ὁ συκοφάντης, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν εὐικότες, ἐν τούτῳ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρουσιν· ὁ μὲν γε πρὸ τῶν πραγμάτων γνώμην ἀποφαίνεται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν ὑπεύθυνον τοῖς πεισθεῖσι, τῇ τύχῃ, τῷ καιρῷ, τῷ βουλομένῳ· ὁ δὲ **σιγήσας** ἠνίκ' ἔδει λέγειν, ἂν τι δύσκολον συμβῆ, τοῦτο βασκαίνει. ἦν μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς τοῦ γε φροντίζοντος ἀνδρὸς **τῆς πόλεως** καὶ τῶν δικαίων λόγων· ἐγὼ δὲ τοσαύτην ὑπερβολὴν ποιοῦμαι ὥστε, ἂν νῦν ἔχη τις δεῖξαι τι βέλτιον, ἢ ὅλως εἴ τι ἄλλ' ἐνῆν πλὴν ὧν ἐγὼ προειλόμην, ἀδικεῖν ὁμολογῶ.

βασκαίνω: συκοφαντῶ, κακολογῶ

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος
«Αὕτη τῶν περὶ Θήβας... ἀλλήλων διαφέρουσιν».

Μονάδες 20

Γ2. Ποια η διαφορά του συμβούλου από τον συκοφάντη; Ποιο στόχο του ρήτορα εξυπηρετεί αυτή η σύγκριση;

Μονάδες 10

Γ3.α. “ Αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγίγνετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη.”: να ξαναγράψετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 4)

β. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ὑπηγμένων: ο ίδιος τύπος στον αόριστο β' στην ίδια φωνή

δίδωσιν: το γ' πληθυντικό της οριστικής αορίστου στην ίδια φωνή

ἐπιτιμᾶν: το γ' ενικό ευκτικής στην άλλη φωνή

διαφέρουσιν: το β' ενικό της προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή

προειλόμην: το β' πληθυντικό Παρατατικού στην ίδια φωνή

συμβῆ: το α' πληθυντικό στην οριστική του ίδιου χρόνου

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε πλήρως συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο κείμενο με έντονα γράμματα:

ὑπὸ τούτων, τοῦ πολίτου, πλείστον, ἀλλήλων, σιγήσας, λέγειν, τῆς πόλεως.

(μονάδες 6)

β. «, ὁ δὲ σιγήσας ἂν τι δύσκολον συμβῆ τοῦτο βασκαίνει.»: Αφού εντοπίσετε και χαρακτηρίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση να την συμπτύξετε σε μετοχή.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10